

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра теорії та методики практичної психології

І. В. МЕЛЬНИЧУК

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з курсу

**«ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ З МЕТОДИКОЮ ПРОВЕДЕННЯ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ
ПСИХОЛОГІЇ»**

для студентів 3 курсу денної форми навчання спеціальності 053

«Психологія»

УДК 150.19 + 364. 24

ББК 88.47

М 34

Рецензенти:

Цибух Л. М. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії та методики практичної психології Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського»

Гузенко В. А. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи «Одеського національного політехнічного університету»

*Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»
(протокол № від 2020 р.)*

Мельничук І. В. Методичні рекомендації до курсу «Юридична психологія з методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології» для студентів 3 курсу спеціальності 053 «Психологія». Одеса : ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2020. – 47 с.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Структура програми навчальної дисципліни.....	6
Ключові поняття курсу.....	7
Навчально-тематичний план модулю.....	11
Основний зміст курсу.....	14
Критерії оцінювання знань.....	23
Методичні рекомендації до курсу.....	28
Інформаційне забезпечення курсу.....	38
Додаток.....	41

Навчальна дисципліна «Юридична психологія з методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології» є обов'язковим предметом освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія». Зміст дисципліни забезпечує спеціальну підготовку майбутніх практичних психологів відповідно сучасних вимог до професіограми практичного психолога.

Мета вивчення дисципліни – сформувати у студентів систему спеціальних знань у галузі сучасної юридичної психології, зі змістом дослідницької та практичної діяльності юридичних психологів у відповідності до вимог, ознайомлення з предметом, об'єктом, базовими категоріями, методологією юридичної психології, завданнями, принципами, формами й методами соціально – психологічного впливу на правову свідомість особистості, психологічними особливостями діяльності правознавця, правових взаємовідносин з людьми, поглибленого розуміння мотивів їх вчинків і поведінки, правового пізнання об'єктивної дійсності, оцінювання її та використання результатів в практичній юридичній діяльності.

Методичні розробки з курсу “Юридична психологія з методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології ” призначені допомогти студентам засвоїти деякі важливі теоретичні та практичні навички з курсу, розширити уявлення про взаємозв'язок цієї дисципліни з іншими галузями наукових знань, ознайомитися з основними поняттями, категоріями курсу, узагальнити коло необхідних знань та навичок для успішної професійної діяльності.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Юридична психологія з методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології» є:

- ознайомити студентів з основами предмета юридичної психології;

- узагальнити знання студентів з кримінальної, судової та виправної психології ;
- ознайомити студентів з психологічними основами ресоціалізації, відтак сформувати уявлення про специфіку психологічних закономірностей у правовому регулюванні;
- сформувати вміння та навички працювати з різними видами судово-психологічної експертизи.

Відповідно до робочої програми навчальної дисципліни відводиться всього 90 годин, які розподілені на лекції 18 академічних годин, 26 на практичні та 46 на самостійну роботу.

Метою виконання лабораторних робіт є закріплення вивченого під час лекційних та практичних занять теоретичного матеріалу, набуття навичок самостійної математико-статистичної обробки емпіричних даних, зокрема за допомогою персонального комп'ютера, демонстрація зв'язку набутих знань з практичними ситуаціями психологічних досліджень.

У професійній підготовці майбутніх психологів основними є такі **цільові компоненти**:

- узагальнення основних понять, категорій і систем юридичної психології, її методологічних основ і методик, що їх використовують у практиці;
- оволодіння психологічними аспектами криміналізації особистості, сутністю механізмів злочинної поведінки особистості злочинця, а також психології слідчих дій;
- навчання майбутніх психологів етики та психології правовідносин, ознайомлення з психологією ресоціалізаційної діяльності;
- озброєння майбутніх психологів вміннями якісного проведення психологічної експертизи та адекватного представлення матеріалу заключного акту .

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ З МЕТОДИКОЮ ПРОВЕДЕННЯ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ
ПСИХОЛОГІЇ ”

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05Соціальні та поведінкові науки/Юридична психологія з методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології	Статус дисципліни: Обов’язкова	
Модулів – 2	Освітньо-професійні програми: Психологія	Мова навчання: українська	
Змістових модулів – 5		Рік навчання:	
		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання есе, інтерпретації, реферати, сценарії	Спеціальності: 053 Психологія	Семестр:6	
Загальна кількість годин – 90		6	6
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	18 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		26 год.	20 год.
		Самостійна робота	
		46 год.	62 год.
		Індивідуальні завдання:	
		6 год.	8 год.
		Вид контролю: КМР, екзамен	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 49% / 51%
для заочної форми навчання – 31 % / 69%

Ключові поняття курсу

Антисоціальний тип (злосний) властивий професійному злочинцю, що проявляє постійну готовність до злочинів.

Асоціальний тип злочинця (менш злосний) - характеризується несформованістю в людини позитивних ціннісних орієнтацій, позитивних соціальних установок, які б утримували його від протиправної поведінки.

Афектом називається наявність ознак раптово виниклого емоційного перезбудження, що виразилося в імпульсній злочинній дії безпосередньо за протиправними діями потерпілого. Афект характеризується дезорганізацією свідомості, що обумовлюється різким зниженням здатності людини свідомо керувати своїми діями.

Вилучення - це вилучування в окремих громадян, а також підприємств, організацій і ін. предметів і документів, що мають кримінальний характер. Як слідча дія вилучення має багато спільного з обшуком, разом з тим має свої психологічні особливості.

Виправна психологія вивчає психологічні основи ресоціалізації – відновлення раніше порушених соціальних якостей особистості , необхідних для повноцінної її життєдіяльності в суспільстві, проблеми ефективності покарання , динаміку особистості осудженого у процесі виконання покарання, формування її поведінкових можливостей у різних умовах табірному та тюремного режиму, особливості ціннісних орієнтацій і стереотипів поведінки в умовах соціальної ізоляції, відповідність виправного законодавства до завдань виправлення осуджених.

Злочинець – це особа, яка вчинила злочин і визнана винною в результаті судового розгляду.

Корислива категорія злочинців - це категорія людей яка претендує на матеріальні блага суспільства і окремих громадян.

Корисливо-наси́льницька категорія – характеризується об’єднанням корисливого посягання та насильства над особистістю.

Кримінальна психологія – галузь юридичної психології, за якою вивчаються психологічні механізми правопорушень і психологія правопорушників, проблеми засвоєння, структури, функціонування і розпаду злочинних груп.

Метод - визначається як спосіб досягнення будь - якої мети, рішення конкретної задачі, сукупності прийомів і операцій практичного або теоретичного засвоєння (пізнання) дійсності.

Методика – це система методів і процедур, яка використовується в юридичній психології. Методика завжди конкретна й унікальна, оскільки визначається характером об’єкту вивчення, цілями і завданнями, зовнішніми обставинами тощо.

Методологія – система принципів та способів організації і побудови теоретичної та практичної діяльності, а також вивчення цієї системи.

Огляд місця події - самостійна слідча дія, що має за мету виявлення слідів злочину та інших речових доказів, з’ясування обстановки події, а також інших обставин, що мають значення для справи. Разом з тим огляд (як пізнавальний прийом) може бути і складовою частиною інших слідчих дій: затримання, обшуку, вилучення, накладення арешту на майно, слідчого експерименту, перевірки свідчень на місці.

Очна ставка - одночасний допит двох раніше допитаних осіб. Підставою для очної ставки є наявність у свідченнях допитуваних суперечностей щодо одних і тих же обставин (термін “ очна ставка” походить від староруського “ ставити очі на очі”).

Правова психологія – розділ юридичної психології, за яким вивчаються психологічні аспекти правореалізації, психологічні закономірності правової соціалізації особистості, а також психологічні вади, що призводять до дефектів правової соціалізації.

Професійна спрямованість - сукупність моральних, інтелектуальних, характерологічних і психофізіологічних якостей особистості.

Психологія виправної діяльності – розділ юридичної психології, за яким вивчаються психологічні аспекти ефективності кримінального покарання, психологічні проблеми виконання кримінального покарання, психологія засуджених і психологічні основи їхньої ресоціалізації та реадаптації після реалізації покарання.

Психологія злочинної групи - спеціальний розділ кримінальної психології за яким досліджуються генеза побудови, структура, розподіл ролей, а також психологічні механізми управління у злочинній групі.

Психологія потерпілого – розділ про вивчення чинників формування особистості потерпілого, його поведінки в генезі злочину, а також розробляє практичні рекомендації, щодо методики допиту потерпілого й виховання в людей морально-вольових якостей, що забезпечує захист від злочинного посягання.

Психологія юридичної праці – самостійна психологічна дисципліна; комплекс основних проблем, що вивчаються нею, пов'язаний з юридичною професіограмою, професійною консультацією та орієнтацією, професійним відбором і професійним вихованням, спеціалізацією та попередженням розпізнавання професійної деформації психіки працівників правоохоронних органів.

Розпізнання – з психологічної точки зору, це процес, при якому персону сприймає пред'явлені їй об'єкти, складає, порівнює їх з образами об'єктів, що уявляються, які були сприйняті нею раніше і на основі цього доходять висновку про їх ідентичність, схожість або відмінність

Система юридичної психології - це повне логічно обгрунтоване упорядкування питань і проблем, які вивчаються нею та які відображають її рівень розвитку, тенденції, перспективи.

Системний підхід - дослідження процесу діяльності у взаємозв'язку зі структурою особистості та системою правових норм. Системний підхід дозволяє достатньо глибоко проаналізувати взаємодію цих структур і виявити основні психологічні закономірності такої взаємодії, дати достатньо повний опис процесу з урахуванням усіх його елементів.

Слідчо- оперативна психологія (або, за Васильєвим, слідча психологія) розділ, що вивчає психологічні аспекти розкриття і розслідування злочину.

Стратифікація - одне з явищ кримінальної субкультури – (від лат. шар) соціально - групове розшарування криміналізованої спільності.

Судова психологія – це розділ юридичної психології, за яким вивчаються психологічні аспекти судового розгляду, проблеми судово-психологічної експертизи.

Судово-психологічна експертиза є дослідженням, проведеним досвідченою особою – експертом – на основі спеціальних пізнань у галузі психології з метою доходження висновку, який, після відповідної його перевірки і оцінки слідчим або судом, слугуватиме доказом за кримінальною справою.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН МОДУЛЯ

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усьо го	у тому числі				усьо го	у тому числі			
		л	п	інд.	с.р.		л	п	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовний модуль 1.	Психологія правопорушної поведінки та діяльності									
Тема 1. Вступ до юридичної психології	12	2	4	2	4	16	2	2	2	10
Тема 2. Психологія особистості злочинця, злочинної групи	14	4	6		4	14	2		2	8
Разом за змістовним модулем 1	26	6	10	2	8	30	4	2	4	18
Змістовний модуль 2.	Психологічні особливості суб'єктів злочинності									
Тема 3. Психологічний аналіз злочину	14	2	6	4	4	10				8
Разом за змістовним модулем 2	14	2	6	4	4	10				8
Змістовний модуль	Психологічні засади розслідувань злочинів									

3.										
Тема 4. Загальна характеристика психологічних особливостей слідчої діяльності	12	2	4	2	4	14		2	2	8
Тема 5. Роль психологічного консультанта при проведенні судово-психологічної експертизи та інших комплексних експертиз, а також у якості спеціаліста та експерта	10	2	2		6	12	2			8
Разом за змістовним модулем 3	22	4	6	2	10	26	2	2	2	16
Змістовний модуль 4.	Психологія учасників розслідування та судового розгляду									
Тема 6. Психологія судової діяльності (за кримінальними справами)	12	2	2		8	10				6
Разом за	12	2	2		8	10				6

Змістовним модулем 4										
Змістовний модуль 5.	Психологічні особливості діяльності пенітенціарної системи									
Тема7. Пенітенціарна психологія. Психологічні основи ресоціалізації засуджених	16	4	2		8	14	2		2	6
Разом за змістовним модулем 5	16	4	2		8	14	2		2	6
Усього годин	90	18	26	6	40	90	8	20	8	54

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КУРСУ

Змістовний модуль 1. Психологія правопорушної поведінки та діяльності

Тема 1. Вступ до юридичної психології

Юридична психологія як самостійна наука. Історія розвитку юридичної психології. Методологічні основи юридичної психології. Методи юридичної психології. Нетрадиційні психологічні методи розкриття та розслідування злочину. Взаємозв'язок з іншими науками.

Тема 2. Психологія особистості злочинця, злочинної групи

Поняття особистості злочинця і типологія злочинців. Соціально-демографічна характеристика особливостей злочинця. Психологія неповнолітніх злочинців. Психологічні особливості профілактики злочинства неповнолітніх. Психологія організованої злочинності. Причини і умови формування злочинної групи. Структура злочинної організації.

Змістовний модуль 2. Психологічні особливості суб'єктів злочинності

Тема 3. Психологічний аналіз злочину

Психологічні умови, засоби, причини злочинної поведінки. Психологічна структура злочинного діяння. Результати злочинного діяння і її психологічні наслідки.

Змістовний модуль 3. Психологічні засади розслідувань злочинів

Тема 4. Загальна характеристика психологічних особливостей слідчої діяльності

Психологія огляду місця події. Психологія обшуку і виїмки. Психологія впізнання. Психологія очної ставки. Психологія слідчого експерименту. Психологія перевірки показів на місці.

Судова-психологічна експертиза (мета, завдання та ін.). Психологія діагностики неправди та приховуваних обставин.

Тема 5. Роль психологічного консультанта при проведенні судово-психологічної експертизи та інших комплексних експертиз, а також у якості спеціаліста та експерта

Використання психолога-консультанта у попередньому слідству. Судова-психологічна експертиза в кримінальному процесі Судово-психологічна експертиза потерпілих по ділу щодо сексуальних злочин. Посмертна судово-психологічна експертиза. Позаекспертні форми використання фахівних пізнань психолога в кримінальному судочинстві.

Змістовний модуль 4. Психологія учасників розслідування та судового розгляду

Тема 6. Психологія судової діяльності (за кримінальними справами)

Психологічні особливості судової діяльності (при розгляді кримінальних справ).

Психологія судді. Психологія судових суперечок та винесення вироку.

Змістовний модуль 5. Психологічні особливості діяльності пенітенціарної системи

Тема 7. Пенітенціарна психологія. Психологічні основи ресоціалізації засуджених

Предмет та завдання виправної психології. Психологія засудженого. Завдання і умови ресоціалізації. Психологічні аспекти організації життєдіяльності засуджених. Методи вивчення особистості засудженого і психологічного впливу на нього в процесі перевиховання.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин	
		денна форма навчан ня	заочна форма навчан ня
	Модуль 1. Психологія правопорушної поведінки та діяльності	6	2
1.	Юридична психологія як самостійна наука.		
2.	Історія розвитку юридичної психології.		
3.	Методологічні основи юридичної психології. . Конституція України , законодавства України про вищу освіту. Предмет, завдання та структура юридичної психології.		
4.	Методи юридичної психології.		
№ з/п	Модуль 2. Психологічні особливості суб'єктів злочинності	Кількість годин	
		денна форма навчан ня	заочна форма навчан ня
1.		6	4

2.	Міні-доповіді на запропоновані питання: Дайте характеристику особистості злочинця. Проаналізувати структурні компоненти. Простежити основні наукові підходи. Детально проаналізувати систему всіх компонентів. 3. Ділова гра: " Психологічні особливості профілактики злочинства неповнолітніх " (з використанням інформаційної психотерапії). Тестування: виконання психодіагностичних тестів		
1.	Психологічний аналіз злочину Міні-доповіді з питань: 1. Психологічні умови, засоби, причини злочинної поведінки. Психологічна структура злочинного діяння. Результати злочинного діяння і її психологічні наслідки. Самопрезентація: за допомогою довідникової літератури визначити поняття «злочинного діяння»; підібрати основні програми злочинного діяння, а також навести основні засоби роботи.	4	4
1.	Модуль3.Психологічні засади розслідувань злочинів Загальна характеристика психологічних особливостей слідчої діяльності На підставі аналізу спеціальної літератури, життєвих ситуацій узагальнити основні компоненти психології огляду місця події, психології обшуку і виїмки, психології впізнання. психології очної ставки.	4	4

2.	Диспут «Психологія діагностики неправди та приховуваних обставин. Психологія викриття маскувань, хибного алібі та інше ».		
1.	Модуль 4. Психологія учасників розслідування та судового розгляду Роль психологічного консультанта при проведенні судово-психологічної експертизи та інших комплексних експертиз, а також у якості спеціаліста та експерта Міні-доповіді з питань: використання психолога-консультанта у попередньому слідству. Судова-психологічна експертиза в кримінальному процесі. Судово-психологічна експертиза в цивільному та адміністративному процесі. Судово-психологічна експертиза емоційних станів. Судово-психологічна експертиза потерпілих по ділу щодо сексуальних злочин. Посмертна судово-психологічна експертиза(на основі статей Ахтирська Н.М. Судово-психологічна експертиза та використання її висновків у кримінальному судочинстві // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 8.	4	4
2.	Самопрезентація: за допомогою довідникової літератури визначити поняття «Судова-психологічна експертиза в кримінальному процесі»; (Зимарин В., Попов І.)		
3.	Психологія судової діяльності (за кримінальними справами)	2	
4.	Звіт та обговорення результатів індивідуального науково-дослідного завдання (творчої роботи, програм тренінгових занять) з питань теми психологічні особливості судового допиту та психологічні основи полеміки в судовому процесі психологія судді.		

	психологія судових суперечок та винесення вироку		
1.	Модуль 5. Психологічні особливості діяльності пенітенціарної системи Пенітенціарна психологія. Психологічні основи ресоціалізації засуджених	4	4
2.	Тьюторіал: відпрацювання прийомів «розумної поведінки»; застосування методів саморегуляції (релаксація, аутогенне тренування).		
3.	Диспут «Психологічні аспекти організації життєдіяльності засуджених»		
8	всього	26	20

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми (питання до самопідготовки)	Кількість годин		Форма контр
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
1	Модуль 1. Психологія правопорушної поведінки та діяльності Вступ до юридичної психології	8	10	
	1.1. Дати характеристику методологічних особливостей юридичної психології як самостійної науки	4	5	Усне опитування,
	1.2. Скласти таблицю щодо предмета, завдання та структури юридичної психології за різними авторами	4	5	КМР, екзамен

2	Психологія особистості злочинця, злочинної групи	4	10	
	2.1. Скласти таблицю структурних компонентів юридичної психології	2	5	
	2.2. Порівняти основні наукові підходи щодо вивчення психології злочинця та злочинної групи	2	5	
3	Модуль 2. Психологічні особливості суб'єктів злочинності Психологічний аналіз злочину	4	10	
	3.1. Дати характеристику соціо- та психолого-орієнтовним моделям злочину	2	5	Усне опитування, КМР, екзамен
	3.2. Порівняти основні психологічні структурні компоненти злочинного діяння	2	5	
4	Загальна характеристика психологічних особливостей слідчої діяльності	8	10	
	4.1. Дати характеристику психологічних відмінностей між обшуком та вилученням (зробити таблицю)	4	5	
	4.2. Проаналізувати психологічні особливості очної ставки	4	5	
5	Роль психологічного консультанта при проведенні судово-психологічної експертизи та інших комплексних експертиз, а також у якості спеціаліста та експерта	4	10	
	Модуль3.Психологічні засади розслідувань злочинів 5.1.Скласти таблицю особливостей судово-психологічної експертизи та інших комплексних	2	5	Усне опитування, КМР, екзамен

	експертиз			
	5.2. Назвіть основні психологічні аспекти судово-психологічної експертизи	2	5	
6	Модуль 4. Психологія учасників розслідування та судового розгляду сихологія судової діяльності (за кримінальними справами)	4	8	Усне опитування, КМР, екзамен
	6.1. Скласти таблицю - характеристику етапам судового розгляду (за кримінальними справами)	4	3	
	6.2. Розробити схему психологічних особливостей полеміки у суді	4	5	
7	Модуль 5. Психологічні особливості діяльності пенітенціарної системи Пенітенціарна психологія. Психологічні основи ресоціалізації засуджених	6	4	Усне опитування, КМР, екзамен
	7.1. Скласти таблицю – характеристику основних психологічних особливостей щодо компонентів пенітенціарної психології	4	2	
	7.2. Розробити алгоритм етапів ресоціалізації засуджених	4	2	
	Разом	46	62	

5.4. Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ)

№ з/п	Завдання	Кількість годин	
		Денна	Заочна
	Модуль 1. Психологія правопорушної поведінки	2	2

	та діяльності		
1	Порівняти основні наукові підходи щодо вивчення психології злочинця та злочинної групи	2	2
	Модуль 2. Психологічні особливості суб'єктів злочинності	2	2
1	Есе «Психологічні особливості очної ставки »	2	2
	Модуль 3. Психологічні засади розслідувань злочинів	2	2
1	Реферат Основні психологічні аспекти судово-психологічної експертизи	1	1
2	Реферат Використання психолога-консультанта у попередньому слідству	1	1
	Разом	6	6

Методи навчання

Лекції із застосуванням презентацій, лекції-діалоги, дебати, дискусії, круглі столи, рольові і ділові ігри, кейс-стаді, вправи

Критерії оцінювання знань

Форми поточного і підсумкового контролю

Розподіл балів, які отримують студенти за результатами поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль (самостійна робота)			Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
Модулі	Бали	Разом	0–20	0–100
Модуль 1	0–14	0–80		
Модуль 2	0–16			
Модуль 3	0–12			
Модуль 4	0–12			
Модуль 5	0–26			

Критерії оцінювання за різними видами роботи:

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	Студент вільно володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом юридичної психології з методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології як науки на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю, повнотою, логікою та аргументованістю. Володіє культурою юридичних досліджень. Має міцні знання про: теоретичні основи юридичної психології та її професійної діяльності; нормативно-правові документи діяльності психолога в юриспруденції; особливості психологічного супроводу діяльності фахівців вказаної професійної групи; формування умінь та навичок у студентів-бакалаврів підбирати методи, засоби, форми при вивченні цієї дисципліни, забезпечувати розвиток їх творчих можливостей, здібностей; засвоєння раціональної організації та розроблення ефективних систем правової діяльності і праці юристів та психологів; забезпечення високого рівня правової культури, зміцнення правової основи держави, посилення боротьби з правопорушеннями і злочинами. Здатний: застосовувати знання психології правопорушної поведінки та діяльності; організовувати психологічну допомогу дезадаптованим дітям та підліткам у спеціалізованих закладах; виявляти психологічні особливості діяльності пенітенціарної системи; аналізувати специфіку проведення експертизи в клініці;

	Уміє: виявляти причини виникнення” ситуації безпритульності”; застосовувати психологію учасників розслідування та судового розгляду; аналізувати психологічні механізми і етапи скоєння правопорушень; психологічні особливості суб’єктів злочинності; використовувати отримані в процесі засвоєння даного курсу знання у професійній діяльності майбутніх юристів та психологів; визначити закономірності психологічних стосунків та поведінки людей в умовах права;
Добре (82-89 В)	Студент володіє навчальним матеріалом і основними науково-понятійними категоріями як науки юридичної психології з методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології на підставі вивченої основної та додаткової літератури, висловлює свої думки, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються логікою та аргументованістю, хоча вони не завжди повні. Володіє культурою юридичних досліджень. Має знання про систему юридичних наук, зв’язки з іншими науками, Здатний: виявляти особливості психологічного супроводу діяльності фахівців вказаної професійної групи; формування умінь та навичок у студентів-бакалаврів підбирати методи, засоби, форми при вивченні цієї дисципліни, забезпечувати розвиток їх творчих можливостей, здібностей; оперувати базовими педагогічними знаннями; виявляти творчість у вирішенні освітньо-виховних ситуацій, проте потребує певної допомоги з боку викладача в нестандартних ситуаціях;

	відстоювати свою позицію засобами вербального і невербального спілкування. Уміє: працювати в команді, демонструючи навички міжособистісної взаємодії; користуватися технічним обладнанням у викладанні навчального матеріалу і проведенні виховних заходів; здійснювати самостійний пошук необхідної інформації, зокрема й електронної, аналізувати й передавати її.
Добре (74-81 C)	Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає несуттєві неточності. Усні відповіді відрізняються невпевненістю, є загалом правильними, але не повними. Під час юридичного дослідження виявляє неточності, припускається незначних помилок в його аналізі. Має на достатньому рівні знання про систему юридичних наук, зв'язки з іншими науками. Не завжди виявляє творчість у вирішенні правових ситуацій, губиться в нестандартних ситуаціях. Уміє працювати в команді, проте подекуди виявляє схильність до прийняття позиції інших студентів; користуватися технічним обладнанням у викладанні навчального матеріалу і проведенні виховних заходів; здійснювати самостійний пошук необхідної інформації, зокрема й електронної, і передавати, проте ускладнюється в її аналізі; подекуди недоцільно обирає методи навчання відповідно до правової ситуації.
Задовільно (64-73 D)	Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях. Має на задовільному рівні знання про систему юридичних наук, зв'язки з іншими науками, основні правові погляди; припускається помилок у нормативно-правових документах діяльності психолога в юриспруденції;

	особливості психологічного супроводу діяльності фахівців вказаної професійної групи; формування умінь та навичок у студентів-бакалаврів підбирати методи, засоби, форми при вивченні цієї дисципліни, забезпечувати розвиток їх творчих можливостей, здібностей; Усні відповіді неповні, вирізняються неточністю, неаргументовані, припускається помилок у визначеннях. Не виявляє творчості у вирішенні нестандартні ситуації викликають значні труднощі; здебільшого не має власної позиції. Не вміє працювати в команді, подекуди виявляє агресивність під час вирішення спірних питань. Частково демонструє вміння користуватися технічним обладнанням.
Задовільно (60-63 E)	Студент має епізодичні знання про систему юридичної психології з методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології, зв'язки з іншими науками, припускається суттєвих помилок у визначенні основних принципів, методів; мають прогалини знання щодо особливостей психологічного супроводу діяльності фахівців вказаної професійної групи; формування умінь та навичок у студентів-бакалаврів підбирати методи, засоби, форми при вивченні цієї дисципліни, забезпечувати розвиток їх творчих можливостей, здібностей; засвоєння раціональної організації та розроблення ефективних систем правової діяльності і праці юристів та психологів; Усні відповіді неповні, неточні, неаргументовані, припускається значних помилок у визначеннях. Не вміє працювати в команді, поводить агресивно відносно інших студентів під час виконання групових завдань., вміння користуватися технічним обладнанням у викладанні навчального матеріалу і проведенні виховних заходів виявляє епізодично; не вміє здійснювати

	самостійний пошук необхідної інформації, зокрема й електронної, її передання здійснюється не на належному рівні, а її аналіз викликає значні труднощі.
Незадовільно (35-59 FX)	Студент не володіє навчальним матеріалом, не має знань про систему юридичних наук, зв'язки з іншими науками; не може визначити основні засоби засвоєння раціональної організації та розроблення ефективних систем правової діяльності і праці юристів та психологів; Виявляє конфліктність під час роботи в команді, не має власної позиції. Відсутні навички пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел. Не вміє визначити закономірності психологічних стосунків та поведінки людей в умовах права.

Методичне забезпечення

Методичне забезпечення: опорні конспекти лекцій; спеціальна література, яка представлена у бібліотеці університету та в мережі Інтернет; друковані періодичні видання; електронні видання та комп'ютерні методики; психодіагностичні тести в паперовому і електронному вигляді; ілюстративний матеріал.

Методичні рекомендації до курсу

Тема 1. Вступ до юридичної психології.

Завдання для обговорювання:

Для успішного засвоєння матеріалу за даною темою, пропонується завдання, щодо узагальнення знань з системи юридичної психології: найбільш продуктивним, на нашу думку, буде якщо студенти дадуть визначення системи юридичної психології за різними авторами (Васильєв В.Л., Єнікєєв М.І., Романов В та ін.).

Порівняти визначення системи юридичної психології та таким прикладом.

Продовжити таблицю

№	Автори	Система юридичної психології
1.	К.К.Платонов	Виділяв в юридичній психології: - правову психологію (предмет : правосвідомість); - кримінальну (предмет: причини злочинності, пов'язані з якостями особистості); - судову психологію; - виправно-трудова психологію.
2.	А.Р.Ратіонов	Виділяв в юридичній психології: - загальні питання (предмет, система, методи); - правову психологію (психологія нормативно-правової регуляції); - кримінальну психологію (психологія злочинності та особистості злочинця); - судову психологію (психологія слідчої та судової діяльності); - виправну психологію (психологія виправлення і перевиховання правопорушників).
3.	В.Л.Васильєв	Система, запропонована В.Л.Васильєвим складається з - загальної частини ; - особливої частини . Спираючись на систему, запропоновану В.Л.Васильєвим, необхідно відмітити, що автор виходив з 2 великих категорій: діяльність правослухняну та і діяльність, пов'язану з тими або іншими правопорушеннями. У загальній частині юридичної психології визначаються предмет, система, історія, методи, взаємозв'язок з іншими науковими дисциплінами, а також основи загальної та соціальної психології. У спеціальному розділі аналізуються: закономірності правослухняної поведінки, правова свідомість та інтуїція особистості, їх ролі у формуванні імунітету особистості щодо криміногенної ситуації. У двох великих розділах загальної частини юридичної психології також розглядаються психологія правовідносин у сфері підприємницької діяльності та психологія юридичної праці. Особлива частина юридичної психології , що найчастіше аналізується в літературі як судова психологія, складається з таких розділів: - кримінальна психологія; - психологія потерпілого;

		- психологія правопорушень неповнолітніх; - слідча психологія; - психологія судового процесу; - судово-психологічна експертиза ; - виправно-трудова психологія .
--	--	--

Література

1. *Ахтирська Н.М.* Судово-психологічна експертиза та використання її висновків у кримінальному судочинстві // Вісник Верховного Суду України. 2006. № 8.
2. *Бандурка А.М.* Юридическая психология: учебник / А.М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е.В. Землянская. - Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. - 596 с.
3. *Фролова О.Г.* Злочинність і система кримінальних покарань. К., 1997.

Тема 2. Психологічні особливості особистості злочинця та злочинної групи .

Для успішного засвоєння матеріалу за темою, пропонується студентам проаналізувати наступні завдання:

Узагальнити поняття особистості злочинця та типологію злочинців.

Уточнити причини й умови формування злочинної групи.

Поширити психологію неповнолітніх злочинців.

Для кращого засвоєння матеріалу з теми, пропонується вставити

пропущене визначення за типологією неповнолітніх злочинців:

1. група – наприклад, що зчиняє бійки на дискотеках, стадіонах та інших місцях, проте має свої неписані норми.
2. - звичайно : безцільне марнування часу, сумнівні розваги, таксикоманія, наркоманія.
3. група – в такій групі - жорстка ієрархічна структура, сильний груповий тиск на її учасників, серйозні санкції за порушення групових норм.

Література

1. Бандурка А.М. Юридическая психология: учебник / А.М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е.В. Землянская. - Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. - 596 с.
2. Фролова О.Г. Злочинність і система кримінальних покарань. К., 1997.

Тема 3. Психологічний аналіз злочину.

Для практичного засвоєння матеріалу за цією темою, пропонується студентам наступне:

1. Узагальнити психологічні умови, засоби та причини злочинної поведінки.
2. Поширити уявлення щодо елементів психологічної структури злочинного діяння.
3. Порівняти та знайти спільне, а також відмінне у структурі злочинної діяльності різних авторів за зразком наведеним далі:

Зразок

Структура злочинної діяльності за Л.В. Васильєвим.

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ СТРУКТУРИ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

мотивація і мотиви злочинної дії;

- формування мети злочинної діяльності;

- ухвалення рішення про здійснення конкретної злочинної діяльності, а також спрямованість та зміст злочинного наміру;

- способи, засоби й умови здійснення злочинної дії;
- досягнення результату та відношення суб'єкта до цього результату.

Література

1. Бандурка А.М. Юридическая психология: учебник / А.М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е.В. Землянская. - Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. - 596 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология.- СПб., 2000.

Тема 4 . Загальна характеристика психологічних особливостей слідчої діяльності.

Для успішного засвоєння матеріалу з теми, пропонується студентам наступне:

1. Поширити уявлення психології огляду подій, психологію обшуку і вилучення та інших слідчих дій.
2. Порівняти психологію обшуку і вилучення. Знайти спільні та відмінні ознаки наведеною за таблицею 1 .

----- підкреслити спільні ознаки

~~~~~ підкреслити відмінні ознаки

Таблица 1

№	Слідча операція	Психологічна характеристика слідчої дії
1.	Обшук	Одним з основних елементів обшуку як слідчої дії з погляду психології є примус до особи, яку обшукують. На відміну від огляду місця події, обшук – це , як правило, відшукування свідомо прихованих предметів та документів, які мають кримінальне значення, можуть виступати як доказ скоєного злочину під час слідства. Іншими словами, обшуку притаманна чітко визначена мета (у зв'язку з чим і де він повинен проводитися, які предмети, цінності та документи підлягають пошуку і

		вилученню), проте присутня висока невизначеність шляхів установлення місця знаходження предметів і документів, що цікавлять слідство. Проведення обшуку передбачає прояв слідчим професійних знань, умінь, а також різних психологічних якостей. У першу чергу слідчому необхідно спочатку подумки виконати задачу знаходження предметів або документів. Дуже важливо заздалегідь вивчити особу, яку обшукують (риси вдачі, звички, професію, інтереси, схильності), поставити себе на місце обшукуваного, продумати варіанти засібу та місця переховування предметів або документів.
2.	Вилучення	При вилученні немає необхідності в пошукових діях, оскільки вона здійснюється по відношенню до конкретних, відомих наперед об'єктів, а також, у даному випадку, відомо де й у кого вони знаходяться. Як правило, вилучення відбувається добровільно, за згодою особи, проте, якщо це потрібно може відбуватися примусово. Основні психологічні прийоми впливу – навіювання і переконання. Конфліктна ситуація, що може виникнути у процесі вилучення, має інше, більш м'яке психологічне забарвлення. Частіше за все цей процес відбувається для вилучення предметів та документів на підприємствах та організаціях. Основним психологічним чинником є вплив на підозрюваного або звинувачуваного, оскільки останньому

		стає відомо якими документами, котрі він приховує, тепер володіє слідство. Одержані при виїмці результати багато в чому визначають всю подальшу тактику попереднього слідства, а також конкретні дії слідства.

Література

1. *Орбан-Лембрик Л.Е.* Юридична психологія: навч. Посібник [Текст] / Л.Е. Орбан-Лембрик, В.В. Кощинець – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 448с.
2. *Васильев В.Л.* Психология следственных действий. К., 1997.
3. Психологія слідчої діяльності: навчальний посібник / В.Г. Андросюк, О.М. Корнєв, О.І. Кудерміна та ін.: за заг. ред. Л.І. Казміренко. – К.: Правова єдність, 2009. – 200 с.
4. *Шепітько В.Ю.* Довідник слідчого. К., 2001.

Тема 5. Роль психологічного консультанта при проведенні судово-психологічної експертизи та інших комплексних експертиз, а також у якості спеціаліста та експерта

Досить складним є питання вивчення об'єкта судово-психологічної експертизи, а також питань, що вирішуються за різними її видами .

Об'єктом дослідження судово-психологічної експертизи виступають психічні прояви здорової людини, що не виходять за межі норми, тобто що не викликають сумнівів у її психічній повноцінності.

У центрі дослідження завжди знаходиться особистість підекспертного (звинуваченого, потерпілого, свідка).

Пропонуємо розв'язати наступні задачі.

1. Поширити уявлення про психологічні особливості СПЕ (за доступною літературою).

2. Узагальнити знання з інших видів експертиз.

3. Порівняти об'єкт та основні питання, що вирішуються під час різних видів експертиз за допомогою зразка. Доповнити таблицю даних.

*Зразок об'єктів та основних питань,
що вирішуються під час різних видів експертиз*

Таблиця 3

№	Види експертизи	Об'єкт експертизи	Основні питання, що вирішуються під час цього виду експертизи
1.	Судово-психологічна експертиза потерпілих за справою щодо сексуальних злочинів	Об'єктом цієї СПЕ можуть бути особи жіночої та чоловічої статі, потерпілі від сексуального насильства	2 питання перед експертизою: 1. Чи знаходилася (- вся) потерпіла (- лий) у відповідній ситуації безпорадній (хвороба, алкогольне сп'яніння, малолітній вік, загальна фізіологічна слабкість і ін.) 2. Чи могла потерпіла особа у відповідній ситуації, усвідомлювати характер і значення скоюваних з нею дій.

Література

1. *Ахтирська Н.М.* Судово-психологічна експертиза та використання її висновків у кримінальному судочинстві // Вісник Верховного Суду України. 2006. № 8.

2. *Орбан-Лембрик Л.Е.* Юридична психологія: навч. Посібник [Текст] / Л.Е. Орбан-Лембрик, В.В. Кощинець – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 448с.

1. *Кудрявцев И.А.* Судебно-психологическая экспертиза. М.,1988.

Тема 6. Пенітенціарна психологія. Психологічні основи ресоціалізації засуджених.

Пропонуємо студентам розв'язати завдання :

1. Узагальнити (предмет та завдання) пенітенціарної психології.
2. Поширити знання за питанням психологічної особливості особистості засудженого та виховного процесу.
3. Закріпити методи вивчення особистості засудженого і психологічного впливу на нього у процесі перевиховання.

Поняття пенітенціарної психології є досить складним розділом у вивченні юридичної психології. Для поглиблення знань за цим розділом, пропонується виконати наступне завдання.

Вставити пропущені слова у визначення

Виправна психологія вивчає психологічні основи ..... – відновлення раніше порушених соціальних якостей особистості , необхідних для повноцінної її життєдіяльності у ..... , проблеми ефективності покарання , динаміку особистості осудженого під час виконання ..... , формування її поведінкових можливостей в різних умовах табірної та тюремної режиму, особливості ..... орієнтацій і стереотипів поведінки в умовах соціальної ізоляції, відповідність виправного законодавства до задач виправлення осуджених.

Література

1. Ахтирська Н.М. Судово-психологічна експертиза та використання її висновків у кримінальному судочинстві // Вісник Верховного Суду України. 2006. № 8.
2. Орбан-Лембрик Л.Е. Юридична психологія: навч. Посібник [Текст] / Л.Е. Орбан-Лембрик, В.В. Кощинець – Чернівці: Книги – ХХІ, 2007. – 448с.
3. Юридична психологія / За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. К., 2000.

Тема 7. Психологія судової діяльності (за кримінальними справами).

З метою формування навичок, пропонуємо студентам розв'язати ряд задач.

1. Поширити психологічні особливості судового процесу.
2. Узагальнити існуючі психологічні основи полеміки в судовому процесі.
3. Закріпити знання за питаннями психології судових суперечок та винесення вироку.

Для успішного засвоєння матеріалу з теми, пропонується студентам проаналізувати таблицю 2 видів допиту в процесі полеміки на суді, знайти психологічні особливості у спільному та відмінному за цими видами допитів. Такими видами є основний, додатковий та повторний допит.

Різновидами основного є: звичайний, перехресний та шаховий.

----- підкреслити спільні ознаки

~~~~~ підкреслити відмінні ознаки

Таблиця 2

№	Види допита	Психологічна характеристика допиту
1.	Звичайний	Звичайний допит припускає розповідь опитуваного в довільній формі, при цьому тут же можуть задавати питання суддя, прокурор, захисник без жодної черговості з приводу різних обставин.
2.	Перехресний	Перехресний допит припускає, що сторони, які беруть участь у роботі, можуть по черзі ставити питання допитуваному щодо тієї ж самої обставини для того,

		щоб уточнити, розширити і перевірити його свідчення. Також він дозволяє розкрити суперечності у свідченнях, виявити погрішності та інше.
3.	Шаховий	Сутність шахового допиту полягає в тому, що допитуючи одну особу, попутно задаються питання іншим особам щодо сутності обставин і фактів, про якій зараз йде мова. Мета шахового допиту : підтвердити або спровокувати свідченнями інших осіб ті відомості, що були одержані під час основного допиту певної особи. Наприклад, допитуючи підсудного, попутно ставлять питання потерпілому, свідкам , експертам .
4.	Додатковий	Додатковий допит полягає в тому, що суд і учасники судового процесу з'ясовують ті факти й обставини справи, які були за різних причин упущені під час основного допиту, або уточнюють факти, з приводу яких інші свідки, які є потерпілими, підсудні та інші учасники судового допиту, дали різні чи відмінні свідчення від тих, що їх дала особа, яка підлягає додатковому допиту.
5.	Повторний	Повторний допит : після основного допиту, у зв'язку з вивчення інших доказів, виникають сумніви щодо правильності одержаних результатів або виявляється необхідність їх уточнення.

Література

1. Орбан-Лембрик Л.Е. Юридична психологія: навч. Посібник [Текст] / Л.Е. Орбан-Лембрик, В.В. Кошинець – Чернівці: Книги – ХХІ, 2007. – 448с.

2. Еникеев М.И. Юридическая психология. М., 2000.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

Основна:

1. Алексеева, В. О. Технології соціальної роботи з дезадаптованими дітьми та молоддю [Текст]. - К. : Шк. світ, 2009. - 120 с.

2. Бандурка А.М. Юридическая психология: учебник / А.М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е.В. Землянская. - Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. - 596 с.

3. Бедь, В. В. Юридична психологія : Навч. посібник. - К. : Каравела, 2003. - 376 с.

4. Еникеев М. И. Юридическая психология. – М.: НОРМА-ИНФРА, 1999.

4. Коновалова, В. О. Юридична психологія : Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.. - К. : Ін Юре, 2005. - 424 с.

5. Мельничук, І. В. Юридична психологія [Текст] : метод. рекомендації. - О. : СВД Черкасов, 2008. - 54 с.

7. Орбан-Лембрик Л.Е. Юридична психологія: навч. Посібник [Текст] / Л.Е. Орбан-Лембрик, В.В. Кошинець – Чернівці: Книги – ХХІ, 2007. – 448с.

8. Психологія слідчої діяльності: навчальний посібник / В.Г. Андросюк, О.М. Корнєв, О.І. Кудерміна та ін.: за заг. ред. Л.І. Казміренко. – К.: Правова єдність, 2009. – 200 с.

Допоміжна:

1. Ахтирська Н.М. Судово-психологічна експертиза та використання її висновків у кримінальному судочинстві // Вісник Верховного Суду України. 2006. № 8.
2. Бандурка А.М. Юридическая психология: учебник / А.М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е.В. Землянская. - Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. - 596 с.
3. Бедь В.В., Малышев А.А. Социально-психологические аспекты юридической деятельности. Ужгород, 2001.
4. Бишевец О.В. До проблеми застосування психологічного впливу на досудовому слідстві // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2005. № 10.
5. Бишевец О.В. Тактичні прийоми, засновані на методах психологічного впливу, як засіб захисту прав громадян адвокатами // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2007. № 2.
6. Бочелюк В.Й. Юридична психологія / Навч. пос. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 336 с.
7. Васильев В.Л. Юридическая психология: Учебник для вузов.- СПб.- 2000.
8. Васильев В.Л. Психолого- педагогические проблемы предупреждения терроризма \ Труды СПб ЮИ ГП РФ. №2. СПб.,2000.
9. Еникеев М.И. Юридическая психология: Учебник для вузов. М., 2000.
10. Коновалова В.О. Юридична психологія / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько // НЮАУ ім. Я. Мудрого.- Харків «Право», 2008. – 240 с.
11. Орбан-Лембрик Л.Е. Юридична психологія: навч. Посібник

[Текст] / Л.Е. Орбан-Лембрик, В.В. Кощинець – Чернівці:
Книги – XXI, 2007. – 448с.

12. Психологія слідчої діяльності: навчальний посібник / В.Г. Андросюк, О.М. Корнєв, О.І. Кудерміна та ін.: за заг. ред. Л.І. Казміренко. – К.: Правова єдність, 2009. – 200 с.
13. Рущенко І.П. Соціологія злочинності. Харків, 2001.
14. Чуфаровский Ю.В. Юридическая психология. Учебник для вузов. М., 1998.
15. Шепітько В.Ю. Довідник слідчого. К., 2001.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.mon.gov.ua>
2. <http://www.nbu.gov.ua>
3. <http://metodi4ka.com>
4. <http://www.psychology.su>
5. <http://psyjournals.ru>
6. <http://psyedu.ru>

Додаток

Орієнтовні тестові завдання

з навчальної дисципліни ” Юридична психологія з методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології ”

Освітньо-кваліфікаційний рівень:

Бакалавр

Модульна контрольна робота 1

1. Юридична психологія як самостійна наука формувалась :
А) у 18 столітті
Б) у кінці 19 столітті - початку 20 століття
В) у кінці 20 століття - початку 21 століття
2. Характерною особливістю сучасного кримінологічного знання є :
А) системний підхід
А) проблемний підхід
В) гуманістичний підхід
3. Методами, за допомогою яких вивчають психологічні закономірності людських відносин, що регулюються нормами права, а також розробляють науково-обгрунтовані рекомендації для практики - боротьби зі злочинністю та її попередження називають:
А) методи судово-психологічної експертизи
Б) методи психологічного впливу на особистість
В) методи наукового дослідження
4. Спеціальним розділом кримінальної психології, який досліджує генезу утворення, структуру, розподіл ролей, а також психологічні механізми управління є:
А) психологія юридичної праці
Б) психологія організованої злочинності
В) психологія потерпілого
5. Група підлітків, що зчиняє бійки на дискотеках, стадіонах та в інших місцях, та, котра, втім має, свої неписані норми називається :
А) агресивною групою
Б) випадковою групою
В) ретристською групою
6. Лідером, який виконує функції технічного або кримінального консультанта, а також юридичного консультанта є :
А) лідер-ініціатор
Б) лідер-організатор
В) лідер-натхненник

7. Протиріччями в соціальних та економічних відносинах, низький рівень життя людей, недоліки організаційного та адміністративно-господарського характеру, безробітність та інше є :

- А) об'єктивні причини
- Б) суб'єктивні причини
- В) всі відповіді неправильні

Постійною загрозою - відкриття, покарання, що створюють злочинну домінанту в психіці злочинця, є :

- А) результати злочинного діяння та їх психологічні наслідки
- Б) причини злочинної поведінки
- В) умови, засоби злочинної поведінки

9.Однією з психологічних передумов злочинної поведінки є:

- А) мотив
- Б) ризик
- В) тривожність

10. Кримінальну сутність поведінки злочинника складає його:

- А) емоції
- Б) вольові властивості
- В) мотивація

11. Що примусило людину вибрати злочинний варіант поведінки в конкретній ситуації? Відповідь на таке запитання передбачає така наука, як - то :

- А) право
- Б) психологія
- В) філософія

12. Здобування інформації шляхом спостереження за конкретними обставинами місця події з наступним аналізом результатів спостереження є характерною особливістю:

- А) психології вилучення
- Б психології очної ставки
- В) психології огляду місця події

13.Психологія вилучення має багато спільного з :

- А) психологією обшуку
- Б) психологією слідчого експерименту
- В) психологією впізнання

14. На основі перцептивного порівняння образу, який зберігається в пам'яті людини відбувається:

- А) психологія обшуку
- Б) психологія слідчого експерименту
- В) психологія розпізнання

15. Основні засоби впливу- навіювання і переконання - це засоби:

- А) психології виїмки
- Б) психології слідчого експерименту
- В) психології розпізнання

16. Здобути додаткову інформацію, крім тієї, що була здобута у процесі допиту особистості, є головна мета такої слідчої операції, як:

- А) психології вилучення
- Б) психології слідчого експерименту
- В) психології впізнання

17. При організації перевірки показів на місці одним із головних необхідних моментів є :

- А) правильно одягтися для перевірки показів
- Б) правильно вибрати маршрут для перевірки показів
- В) правильно підібрати час для перевірки показів

18. Потирання вуха – це прояв:

- А) честності
- Б) злості
- В) неправдивості

19. Зміна зовнішності, голосу та тощо є предметом дослідження :

- А) психології допиту
- Б) психології слідчого експерименту
- В) психології викриття маскування

20. До яких з перелічуваних слідчих операцій можна віднести наступне психологічне визначення: “самостійна слідча дія, що має за мету виявлення слідів злочину й інших речових доказів, з'ясування обстановки події, а рівно інших обставин, що мають значення для справи”:

- А) психології допиту
- Б) психології огляду місця події
- В) психології вилучення

Орієнтовні тестові завдання

з навчальної дисципліни ” Юридична психологія з методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології ”

Освітньо-кваліфікаційний рівень:

Бакалавр

Модульна контрольна робота 2

1. Судовий розгляд організується за принципом змагання, за яким:

- А) кожен учасник зможе реалізувати свої права
- Б) прокурор та адвокат може реалізувати свої права
- В) звинувачуваний та свідок можуть реалізувати свої права

2. Психологічна особливість судового допиту полягає в:

- А) тотожності з попереднім слідством
- Б) саме процедурою судового допиту (схемою допиту)
- В) всі відповіді неправильні

3. Різновидами основного допиту в суді є:

- А) звичайний, шаховий, паралельний
- Б) звичайний, перехресний, шаховий
- В) шаховий, додатковий, повторний

4. Допитую підсудного, коли попутно ставлять запитання потерпілому, свідкам та іншим учасникам допиту, називається :

- А) перехресним
- Б) додатковим
- В) шаховий

5. Професійна спрямованість судді має один з таких психологічних компонентів:

- А) творчий підхід у виконанні судових функцій
- Б) принциповість, стосовно звинуваченого
- В) не критичне ставлення до попереднього слідства

6. Виправна психологія вивчає :

- А) адаптацію засудженого в умовах нормальної життєдіяльності
- Б) психологічні основи ресоціалізації
- В) психологію потерпілого

7. Ресоціалізація особистості засудженого пов'язана перш за все:

- А) з покаранням засудженого
- Б) з організацією життєдіяльності засудженого

В) з ціннісною переорієнтацією, формуванням механізму соціально-позитивного цілепокладання

8. Однією з кримінальних субкультур - стратифікацією називають:

- А) соціально-групове розгалуження кримінальної спільності
- Б) експресивність у поведінці
- В) соціально-групове розшарування кримінальної спільності

9. Предметом вивчення пеніцентиарної психології є :

- А) вивчення умов для виправлення засуджених
- Б) динаміка особистості засудженого у процесі покарання тощо
- В) факти, закономірності та механізми прояву психіки в окремих засуджених, соціально - психологічних явищ в їхньому оточенні тощо

10. Який з нижченаведених методів не відноситься до методів вивчення особистості засудженого:

- А) Аналіз даних медичного обстеження
- Б) професіограма
- В) вивчення матеріалів особової справи

11. Ознайомлення з автобіографією, характеристикою, та іншими матеріалами відноситься до методу:

- А) вивчаюча бесіда
- Б) включна поведінка
- В) вивчення матеріалів особової справи

12. Використання психолога у процесі попереднього слідства можливе у формі: фахівця, експерта, а також

- А) консультанта за справою
- Б) консультанта з юридичних питань
- В) консультанта з кримінологічної експертизи

13. Об'єктом судово-психологічної експертизи є :

- А) особистість потерпілого
- Б) особистість експерта
- В) психічна діяльність здорової людини

14. Судово-психологічна експертиза з приводу встановлення розумової відсталості неповнолітнього звинуваченого призначається :

- А) до судово-психіатричної експертизи (за наявності окремих відділень)
- Б) після судово-психіатричної експертизи (за наявності окремих відділень)

В) всі відповіді - неправильні

15. Рівень абсолютної та диференційної чутливості, особливості кольоровідчуттів, обсяг сприйняття, особливості сприйняття часу, рух та просторові якості предметів та явищ - все це призначається для встановлення :

А) індивідуальних особливостей психіки

Б) загальних особливостей психіки

В) всі відповіді - неправильні

16. Питання СПЕ, щодо психологічної сумісності подружжя стосується:

А) СПЕ емоційних станів

Б) СПЕ цивільного та адміністративного процесів

В) СПЕ у кримінальному процесі

17. Який з трьох тверджень не відноситься до компонентів соціальної дезадаптації при посмертно-психологічній експертизі:

А) серйозність порушення звичайних умов життя

Б) їх інтерпретація людиною, як безвихідної ситуації і ін.

В) не серйозність порушення звичайних умов життя

18. Об'єктом посмертної СПЕ є :

А) труп, частини трупів людини, частини трупів тварин

Б) особистість загиблої людини

В) особливості психічного стану людини що загинула

19. Дезорганізацію свідомості, зумовлену раптовим зниженням здатності людини свідомо керувати своїми діями, характеризує поняття :

А) фрустрація

Б) емпатія

В) афект

20. Чи знаходилась людина в момент здійснення протиправного злочину у стані фізіологічного афекту, спровокованого неправомірними діями потерпілого – це питання , яке ставиться перед:

А) СПЕ емоційних станів

Б) посмертна СПЕ

В) СПЕ в кримінальному процесі